

Klima- og miljødepartementet

Deres ref.:
Innspill - 24/2522

Vår ref.:

Oslo 28.08.2024

Innspill til Ekspertgruppen

Innovasjon Norge er positive til at regjeringen nå har satt ned ei Ekspertgruppe for å se på virkemidler for å redusere ressursbruken og bidra til en mer sirkulær økonomi. Mandat er å se på hvilke virkemidler som kan fremme sirkulære aktiviteter for å gi bedre utnyttelse av fornybare og ikke-fornybare ressurser, bærekraftig produksjon og forbruk, og økt verdiskaping, samt foreslå eventuelle endringer i dagens virkemiddelbruk.

Innovasjon Norges oppdrag er å bidra til bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom utvikling i hele Norge. Norge har en unik mulighet til å øke verdiskaping og etablere nye arbeidsplasser gjennom effektiv ressursbruk og en mer sirkulær økonomi, inkludert etableringen av nye og lengre verdikjeder over hele landet. Norge har videre en lang tradisjon som leverandør av materialer: Metall, tre, sement, plast, etc. og klarer vi å lukke disse verdikjedene og gjøre dem sirkulære, vil det innebære økt verdiskaping, samt behov for ny forskning og utvikling, nyetableringer, nye og større produksjonsanlegg, samt nye arbeidsplasser.

Norge har høy tillit mellom aktørene i næringslivet, det er forholdsvis få aktører, og de kjenner hverandre gjennom bransjesamarbeid, etc. Dette bidrar også til at Norge har gode forutsetninger for gjennomføring av sirkulære samarbeidsprosjekter.

Gode eksempler på at sirkulære verdikjeder er fremtiden, er de ti (av 32) Grønn plattform prosjektene som har sirkulær økonomi som kjernen i sin forretningsmodell. Grønn plattform er en satsing som gir støtte til forsknings- og innovasjonsdrevet grønn omstilling i næringslivet, og som administreres av Forskningsrådet, Siva og Innovasjon Norge i fellesskap. Langsiktige strategier og lønnsomhet er et ufravikelig kriterium i disse prosjektene. Fire av prosjektene har bidratt med sin innsikt i dette innspillet, og de representerer til sammen ca. 50 bedrifter. Verdikjedene de jobber med er ombruk og materialgjenvinning av metall fra offshore og marin næring inn i byggesektoren, av trematerialer i bygg, av plast i oppdrettsnæringen, samt økt bruk av resirkulert aluminium i større konstruksjoner, infrastruktur og sjøkabel.

Aktørene melder om en økende etterspørsel etter resirkulerte materialer, flere nevner tilgangen på råvarer som en utfordring (f.eks. tre fra demonterte bygg og metaller fra maritim sektor). Dette forventes å bli en økende utfordring fremover, bl.a. fordi bygg og anlegg, med en økende andel grønne og resirkulerte materialer kan få en høyere verdi, enn anlegg med tilsvarende «grå» materialer – grønne materialer settes i «banken». Det er en motsetning mellom å jobbe med de øverste lag i avfallspyramiden: Avfallsforebygging, Ombruk og Materialgjenvinning, og området Energiutnyttelse eller Energigjenvinning. I vårt innspill har vi satt søkelys på mulighetene som ligger i å beholde molekylene i kretsløpet, og unngå og konvertere dem til varme eller fyllmasser.

Innspill fra næringslivet: Hva er de største utfordringene for at Norge skal bli mer sirkulære?

a. Etterlevelse av miljøkravene i offentlige anskaffelser – KPIer og økt kompetanse

- Sirkulære løsninger må etterspørres tidligere i anskaffelsesprosesser, inkl. gjenvunnede materialer, design for sirkularitet, reparerbarhet og forlenget levetid.
- Det bør settes tydelige innblandingskrav og omsetningskrav på resirkulerte materialer.
- Livssyklus kostnader: Driftskostnader (OPEX) må vektas på lik linje med investeringskostnader (CAPEX) for å sikre bærekraftige anskaffelser.
- Offentlige anskaffelser må tilrettelegges bedre for innovasjon gjennom økt kompetanse og tydelige KPIer for miljøkriteriene, ref. punktene over.

b. Standardisering fremmer bruk av nye og innovative løsninger

- Tiden det tar å standardisere f.eks. materialer til bærende konstruksjoner må reduseres betraktelig, i dag tar dette typisk 5-10 år.
- Verdikjedene må være vitenskapelig baserte, dvs. det må sikres at verdikjedene har kontroll på kvalitet og spesifikasjoner i alle ledd.
- Bygg & anleggssektoren har kommet lengst innen sirkulære løsninger, standardisering må bidra til at denne metodikken også sprer seg til andre sektorer, som oppdrett, energisystemer, transport, landbruk, etc.

c. Manglende finansiell risikoavlastning ved oppstart av nye verdikjeder: Har vi et business case?

- En hypotese vi jobber med, er at de fleste bedrifter vet hva de kan gjøre for å bli mer sirkulære, men det er svært komplekse business case å regne på: Bedriftene trenger oversikt og koordinering med andre aktører i verdikjeden, det må avklares materialmengder og -kvaliteter, hvordan skal sporing og data følge materialstrømmene, samt hvordan skal pengestrømmen følge materialer og data, det må utvikles ny teknologi, det må standardiseres og det er uklart hvordan markedet vil ta i mot de nye produktene.

d. Finansiering av skalering

- Ombruk og materialgjenvinning er plasskrevende, og krever skalering av dagens produksjonsanlegg. Finansiering av nye anlegg, eller utvidelse av eksisterende, for decommissioning, er utfordrende.
- Alle ledd i verdikjeden må oppleve et akseptabelt risikonivå, slik at de gjennomfører sine investeringer og leveranser i verdikjeden.
- Aktører bør få insentiver for å ta mer risiko i sine anskaffelser, for å fremme innovasjon.

e. Behov for ny kompetanse og erfaringsdeling

- Sirkulær økonomien krever at ulike disipliner samarbeider, og det medfører at undervisningsmateriell innen et bredt spekter må tilpasses og oppdateres.
- Det må innoveres i dataflyten som følger material- og pengestrømmene.
- Det trengs ny kompetanse for å omvandle kunnskap til sirkulære forretningsmodeller og kommersialiserbare løsninger.
- Det trengs ny kompetanse innen design for materialvalg, varighet, reparerbarhet og gjenbruk.

Hvor er det behov for endringer i dagens virkemiddelbruk for å bli mer sirkulære?

1. **Finansiering:** Tilpass finansieringsordninger for å risikoavlaste etablering av nye sirkulære verdikjeder, etablering av demonstrasjonsanlegg, samt skaleringen av anlegg for dekommisjonering, ombruk og materialgjenvinning.
2. **Innfør flere panteordninger:** Incentiv for å beholde verdifulle materialer i Norge.
3. **Offentlige anskaffelser:** Sørg for å følge opp kravet om 30% vekting av miljø. Integrer sirkulære løsninger tidlig i anskaffelsesprosessen, etterspør livssyklus-kostnader, samt sirkulær design, gjenvunnede materialer og lengre levetider. Tilrettelegg bedre for innovative anskaffelseprosesser.
4. **Standardisering bidrar til endring:** Reduser tiden det tar å standardisere f.eks. gjenvunnede materialer til bærende konstruksjoner, også innen andre sektorer enn bygg & anlegg.

Bidrag fra Innovasjon Norge: Hvilke nye virkemidler vil kunne bidra til at Norge blir mer sirkulært?

1. **Forprosjektmidler:** Bidra med tilskudd direkte til aktørene i fasen når selskap skal samarbeide for å vurdere om de kan få lønnsomhet i nye og lengre verdikjeder, slik at de mest kompetente ressursene i selskapet kan fristilles til dette arbeidet.
5. **Grønne lån:** Tilby større innovasjonslån med bedre betingelser for å bidra til realisering av større anlegg for dekommisjonering, ombruk og materialgjenvinning.
2. **Innovasjonspartnerskap:** Et offentlig-privat partnerskap der norske kommuner og etater går sammen med næringslivet for sammen å utvikle nye løsninger på dagens og fremtidens utfordringer og muligheter som ligger i verdikjeder for materialeffektivitet og sirkulær økonomi.
3. **EU programmer:** Bidra til å effektivisere koblingen mellom konsortier og aktører, som jobber med økt sirkularitet, og relevante EU programmer, f.eks. innen digitalisering og demoanlegg.
4. **Klynger og bedriftsnettverk:** Være en pådriver for å utnytte disse arenaen til økt sirkularitet.
5. **Kompetanse og erfaringsdeling:** Bidra aktivt til å dele innsikt og erfaringer fra aktørene i sirkulære prosjekter, som f.eks. grønn plattform, miljøteknologiordningen, EU program, etc.
6. **Globale markeder for sirkulære produkter:** Bidra aktivt til å koble sirkulære produkter og tjenester, fra f.eks. grønn plattform, miljøteknologiordningen, EU program, etc. med våre utekontor, Team Norway, Business Norway og merkevare Made in Norway.

Med vennlig hilsen
Fra Innovasjon Norge

Gry K. Langbakk
Spesialrådgiver, Grønn vekst og omstilling